

Степаненко С. В.

кандидат економічних наук,

*докторант кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування,
старший викладач кафедри фінансів, банківської справи та страхування*

Державного біотехнологічного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6132-328X>

Stepanenko Sergii

PhD in Economics, Doctoral Student of Management,

Business and Administration Department,

Senior Lecturer of the Department of Finance, Banking and Insurance

State Biotechnological University

ФІНАНСОВА СКЛАДОВА ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ: ВІТЧИЗНЯНА ТА ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА

Анотація. Результати досліджень показали тенденцію до значного збільшення обсягів фінансових потоків, які спрямовуються на досягнення цілей сталого розвитку сільського господарства і зелених територій у європейських країнах. Трьома ключовими напрямками фінансової підтримки проєктів сталого розвитку агробізнесу і сільських (зелених) територій країн ЄС є: програма сталого продовольчого забезпечення; програма відродження сільського господарства і сільських територій; продовольство та природні ресурси. Джерелами фінансових ресурсів постають як кошти спільного аграрного бюджету у рамках САП країн ЄС, так і кошти, які залучені у рамках спільних проєктів приватно-партнерських відносин. Потужним фінансовим інструментом реалізації домінантів сталого розвитку сільського господарства виявився проєкт Horizon 2020. Україна має значно менші фінансові можливості для забезпечення розвитку аграрного сектору. Частка витрат Державного бюджету на фінансування агросфери не перевищує 8%. Основними напрямками державної фінансової підтримки агросектору за останні роки були: державна підтримка галузі тваринництва; підтримка розвитку хмелярства, закладки нових садів, виноградників, ягідників; надання кредитів та їх здешевлення; підтримка розвитку фермерських господарств; часткова компенсація вартості складної вітчизняної сільгосптехніки. Покращення рівня фінансового забезпечення інституційної підтримки сталого розвитку аграрного сектору і сільських територій України можливо за рахунок використання гнучких фінансових інструментів. Пріоритетними з них постають: кредити, кредитні лінії, позики, грантова допомога, державні субсидії і субвенції тощо.

Ключові слова: інституційне. забезпечення, сталий розвиток, фінансова підтримка, фінансові інструменти, аграрний сектор, сільські території.

Вступ та постановка проблеми. Розв'язання найважливіших завдань існування людства потребує від суспільства системного та раціонального підходу до використання ресурсів і природного потенціалу, обмежені розміри яких мають забезпечити існування теперішніх і майбутніх поколінь. Прагнення забезпечити соціально-економічну та екологічну стабільність у світі об'єднує міжнародні блоки, країни та регіони у рамках стратегічної концепції сталого розвитку, яка визначає глобальні пріоритети і завдання подальшого існування населення. Успішний бізнес, орієнтований на довгострокову ринкову перспективу сьогодні сприймає цілі і завдання сталого розвитку як пріоритетні напрямки необхідних стратегічних змін [3].

Сталий розвиток вчені сьогодні називають «найбільшим викликом сучасного світу» [14]. Для України аграрний сектор традиційно постає центральним у національній економіці, а досягнення цілей і завдань сталого розвитку сільського господарства і сільських територій стане запорукою забезпечення продовольчої безпеки і підвищення рівня добробуту населення країни, що є ключовими пріоритетами світової концепції сталого розвитку [5]. Реалізація цілей сталого розвитку передбачає формування системи дієвого інституційного забезпечення, виваженої інтеграційної і галузевої політики, єдиних підходів до підвищення рівня якості життя населення сьогодні та у майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фінансового забезпечення розвитку аграрного сектору та сільських територій для національної економіки протягом останніх років є досить гострими та актуальними. Виняткова значимість та важливість завдань належного та повного фінансування агросфери зумовила виключний інтерес до цієї проблеми з боку значної кількості відомих вчених-аграрників, серед яких видатний внесок в удосконалення науково-теоретичного і практичної площини вирішення даного завдання зробили: Андрійчук В., Гесць В., Гудзь О., Дем'яненко С., Дем'яненко М., Коваленко Ю., Лузан Ю., Лупенко Ю., Малік М., Мармуль Л., Месель-Веселяк В., Пугачов М., Саблук П., Шпикуляк О., Юрчишин В. та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на ґрунтовний базис наукових праць та прикладних рекомендацій, нестача фінансових ресурсів та поява нових важливих для вітчизняного сільського господарства стратегічних завдань розвитку вимагають здійснення подальших наукових розробок у даній науково-практичній площині. Враховуючи складний стан економіки України через повномасштабне воєнне вторгнення на нашу територію, питання подальшого фінансового забезпечення підтримки розвитку аграрного сектору залишається невирішеним, а для виходу з майбутньої кризи доцільним є аналіз успішного досвіду розвинутих країн ЄС.

Метою статті є пошук перспективних інструментів фінансової підтримки, як елементу системи інституційного забезпечення сталого розвитку аграрного сектору та сільських територій з урахуванням досвіду сучасної європейської практики.

Результати дослідження. Реалізація амбітних та життєво важливих для суспільства завдань сталого розвитку потребує ефективної системи інституційного забезпечення, які формують необхідні передумови для досягнення поставлених цілей. У сфері агровиробництва та сільських територій до основних складових системи інституційної підтримки реалізації завдань сталого розвитку слід віднести:

- 1) політико-правове забезпечення домінантів сталого розвитку АПВ;
- 2) інтелектуально-кадрові активи агробізнесу;
- 3) інвестиційний потенціал та мотиватори формування сприятливого інвестиційного клімату;
- 4) техніко-технологічний та науково-інноваційний потенціал [2; 4];
- 5) екологічна складова (біо-, екоагробізнес);
- 6) механізм адміністрування та формування умов розвитку сталого агробізнесу;
- 7) механізми державної та приватно-партнерської підтримки розвитку агробізнесу та сільських територій;
- 8) консультативне забезпечення, системний моніторинг та оцінка рівня та результатів сталого розвитку [3];
- 9) галузеві та корпоративні стандарти і звітність зі сталого розвитку.

Успішна дія всіх елементів системи інституційної підтримки сталого розвитку агробізнесу і сільських територій можлива лише за рахунок відповідного фінансового забезпечення кожної складової та їх системи у цілому. За сучасних умов недостатні обсяги фінансування програм розвитку сільського господарства і сільських територій в Україні постає одним з основних стримуючих факторів активного переходу до концепції сталого розвитку, яка за останні роки постала домінантною у багатьох країнах світу, зокрема, на європейському економічному просторі.

Пошук фінансових джерел підтримки проектів і програм сталого розвитку сільського господарства і зелених територій у країнах ЄС сьогодні є досить складним завданням. Разом з тим, діючий механізм фінансового забезпечення амбітних цілей сталого розвитку агробізнесу ґрунтується на двох фінансових домінантах: державні цільові кошти та фінансування через механізм приватно-партнерських відносин.

Державне фінансування підтримки сталого розвитку у європейському просторі реалізується за рахунок САП, ефективним інструментом якої є Європейський аграрний фонд розвитку сільських територій (EAFRD). Він формує первинний фінансовий базис досягнення цілей сталого розвитку у розрізі економічної, соціальної та екологічної складових. Загальний бюджет EAFRD на 2021–2027 рр. становить 95,5 млрд євро [16].

Регламент стратегічного плану САП та стратегічних планів розвитку країн-членів ЄС спільно із CAP Horizontal формують законодавчий базис для реалізації фінансових інструментів підтримки ініціатив сталого розвитку на міжнаціональному, національному та регіональних рівнях. Фінансова підтримка передбачає більш широкі права бенефіціарів на інвестиції, розширення можливостей поєднання грантової і комерційної фінансової допомоги, відсоткових ставок на капітал та кредитні ресурси, субсидії і гарантії, розширення меж консультативно-дорадчої допомоги та потенціалу інформаційних платформ [11].

Механізм приватно-партнерських відносин ґрунтується на створенні гнучких інформаційних платформ, мереж, сайтів, на яких висвітлюється інформація про вже доступні та потенційні джерела інвестування у проекти сталого розвитку. Прикладом такого інформаційного партнерства у сфері фінансування програм сталого розвитку аграрного виробництва і зелених територій є Європейське інноваційне партнерство «Сільське господарство і сталий розвиток» та створений для його інформаційно-аналітичного забезпечення EIP-AGRI [12]. Через інструменти інформаційних повідомлень (інформаційні бюлетні) платформа інформує всіх учасників мережі про обсяги фінансового забезпечення та потенційні джерела, які можуть бути виділені на поточний та перспективний період. Також платформа надає інформацію про обсяги національного та регіонального фінансування проектів сталого розвитку за галузевими або територіальними ознаками.

Прикладом реалізації механізму приватно-партнерських відносин у сфері фінансової підтримки сталого розвитку агросектору також є створення галузевих фінансово-інноваційних фондів, таких як Фонд MilkFlex (Ірландія). Фонд орієнтується на підтримку сталого розвитку молочного скотарства, яке є базовою галуззю національної економіки. Фонд має запас фінансової міцності у розмірі 100 млн євро і об'єднує Національного агентства з управління казначейством, комерційні банківські установи та сільськогосподарські кооперативи. Разом із спільним фінансуванням у рамках САП MilkFlex приймає активну участь у фінансовій підтримки проектів сталого розвитку сільського господарства країни [13]. Активізації рівня інвестиційної активності європейських агроферм у напрямі досягнення цілей сталого розвитку сприяло також поява значної кількості приватно-партнерських інвестиційних фондів (European Fund for Sustainable Development, Agribusiness Partners, Small Enterprise Assistance Fund, Rural Impulse Fund, Rabobank Group, Capital Alternative Investment Providers, Commonwealth Development Corporation Group та інші) [7].

Потужним інструментом державного механізму фінансового забезпечення країн ЄС постає Horizon 2020. Загальний бюджет Horizon 2020 становить понад 3,7 млрд. євро саме для виконання програми Societal Challenge 2 (SC2) «Продовольча безпека, сталий розвиток сільського і лісового господарства, морські і внутрішні водні дослідження та біоекономіка» (2014–2020 рр.). За 2014–2020 рр. у рамках проекту Horizon 2020 близько 1 млрд євро було спрямовано на фінансову підтримку програм сталого розвитку у сільському господарстві, а саме: стала продовольча безпека, відродження сільських територій, харчові та природні ресурси. За допомогою виділених коштів було вирішено наступні завдання:

- 1) покращення управління ресурсам екосистем регіонів;
- 2) забезпечення здорового та повного харчування населення регіонів;
- 3) захист навколишнього середовища да адаптація агробізнесу до зміни клімату;
- 4) розвиток активних, зелених та інклюзивних сільських територій;
- 5) створення інноваційних ланцюгів формування вартості;
- 6) підвищення рівня цифровізації сільського господарства і зелених районів [17].

Ключовий принцип формування системи партнерського фінансування та пошуку джерел фінансового забезпечення сталого розвитку на основі створення сучасних інформаційних платформ – мультиактивний підхід та ініціативна відповідальна участь. Тобто, формувати рішення та приймати участь в їх підготовці мають без-

посередні виконавці проектів і завдань (фермери). При пошуку можливостей та перспектив фінансування безпосередні учасники (фермери, лісники, агропідприємства, асоціації і групи, дослідники тощо) мають у рамках комунікаційної діяльності прийти до спільного рішення, яке буде задовольняти всіх учасників процесу його імплементації у практичну діяльність. Конкретизація планів і завдань та представлення результатів проектів відбувається у рамках інформаційної платформи та демонструє інтерактивні інновації у дії.

Трьома ключовими напрямками фінансової підтримки проектів сталого розвитку агробізнесу і сільських (зелених) територій країн ЄС є:

1) програма сталого продовольчого забезпечення (бюджет фінансування у 2020 р. – 685 млн євро);

2) програма відродження сільського господарства і сільських територій (88 млн євро);

3) продовольство та природні ресурси (208 млн євро).

У межах програми Sustainable Food Security (SFS), як частини Horizon 2020, у 2020 р. обсяг фінансування проектів і програм сталого розвитку на території країн ЄС склав 685 млн євро протягом 2018–2020 рр. та близько 173 млн євро. У 2020 р. (рис. 1).

Частина коштів даної програми була спрямована на фінансову підтримку завдань сталого розвитку на інших континентах.

Основою метою фінансового забезпечення програми відродження сільського господарства і сільських територій є активізація оновлення сільських поколінь, підвищення рівня доступності суспільних благ для мешканців сільських територій, цифрова революція для фермерів і мешканців села. Пріоритетне значення надається також інвестуванню у нові інноваційні замкнені ланцюги вартості для підвищення рівня добробуту сільського населення (рис. 2).

Третім базовим напрямом фінансового забезпечення сталого розвитку сільського господарства і сільських територій у рамках програми Horizon є стале продовольство та

природні ресурси. Стратегічна мета даного напрямку сталого розвитку – стале управління водними і сільськогосподарськими ресурсами, повне забезпечення населення якісними продуктами харчування та прискорення темпів переходу до економіки замкненого циклу. Основними напрямками проекту є: зміцнення європейської інноваційної екосистеми; реалізація нової САП та довгостроковий моніторинг її результатів; окреслення та реалізації дорожньої карти досліджень і інновацій у ґрунтознавстві; якість та безпека продовольства; стале тваринництво; дефосілізаційне сільське господарство; інтенсифікація переходу до альтернативних видів енергії та палива; підтримка управлінських рішень; розширення можливостей міст як агентів продовольчого забезпечення; підтримка систем безпеки харчових продуктів майбутнього; розвиток біоагроенергетики.

Додатково активними проектами сьогодні постають грантові програми, пов'язані із формуванням інформаційних цифрових платформ для реалізації цілей сталого розвитку агробізнесу і сільських територій, обсяг фінансування яких становить близько 30 млн євро [1]. Щорічно збільшується обсяг фінансування проектів і програм сталого розвитку, пов'язаних із соціальним забезпеченням населення, таких як: коучинг і наставництво, кластерні проекти для нових галузевих ланцюгів вартості, фінансова підтримка інновацій для малого та середнього агробізнесу [9].

Фінансова складова інституційного забезпечення розвитку агросектору та сільських територій України завжди було однією з найбільш актуальних та проблемних для національної практики управління. Зокрема, частка видатків Державного бюджету України на фінансування агросектору становила не більше 0,8% за 2015–2020 рр. [8]. Основними напрямками державної фінансової підтримки агросектору за останні роки були: державна підтримка галузі тваринництва; підтримка розвитку хмелярства, закладки нових садів, виноградників, ягідників; надання

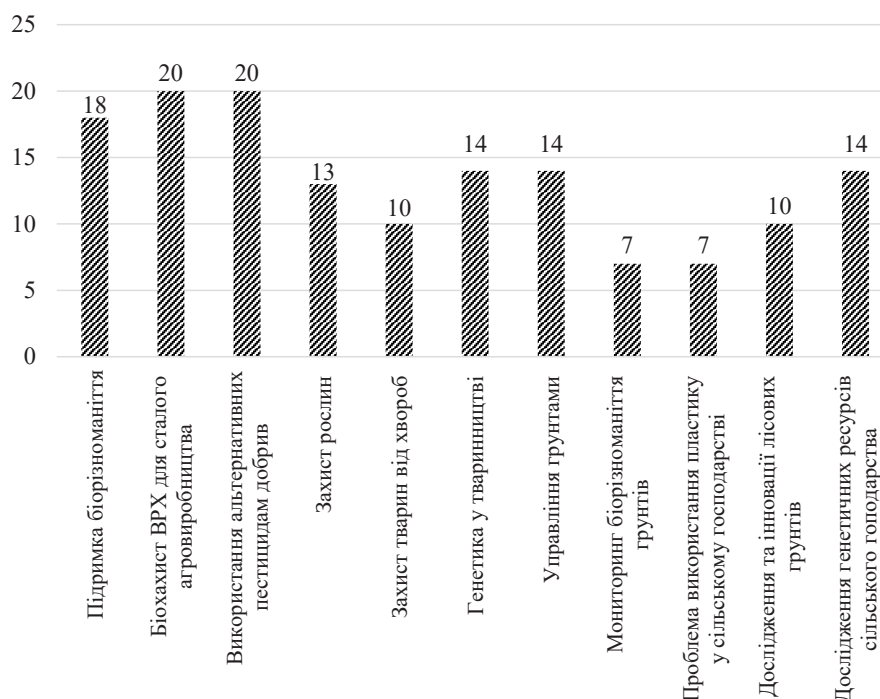

Рис. 1. Напрями та обсяги фінансового забезпечення програми Sustainable Food Security у країнах ЄС, 2020 р., млн євро

Джерело: складено автором за [12; 16]

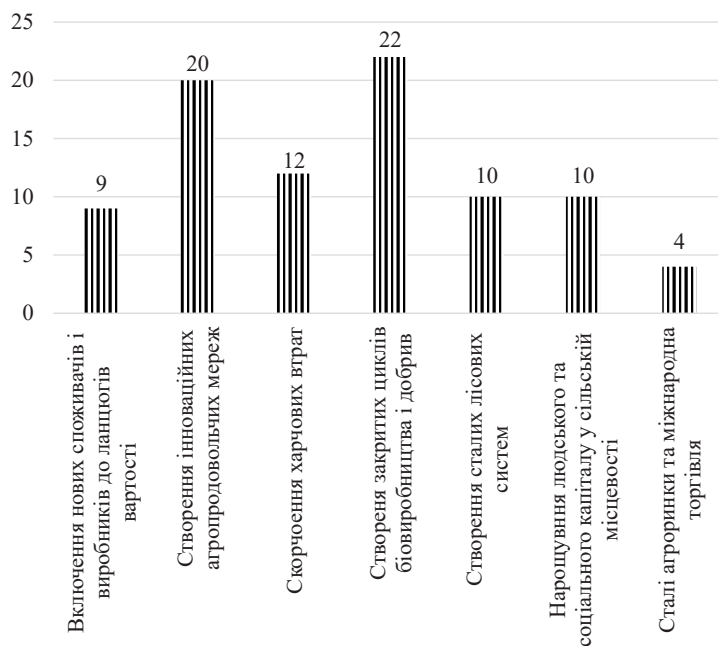

Рис. 2. Напрями та обсяги фінансового забезпечення програми відродження сільського господарства і сільських територій у країнах ЄС, 2020 р., млн євро

Джерело: складено автором за [12; 16]

кредитів та їх здешевлення; підтримка розвитку фермерських господарств; часткова компенсація вартості складної вітчизняної сільгосптехніки. Інші програми фінансової підтримки включали: надання кредитів фермерським господарствам, пряму фінансову підтримку аграрних виробників (табл. 1). Сукупний обсяг фінансової допомоги у 2021 р. склав 4712,4 млн грн (або 418 тис. в розрахунку на одного суб'єкта отримання коштів) [6].

Фактичні обсяги фінансування вітчизняної агросфери сьогодні значно поступаються можливостям бюджету країн ЄС. Разом з тим, за оцінкою вітчизняних дослідників, фінансовий потенціал сільського розвитку у 2017 р. сягнув майже 45 млрд дол. США і до 2020 р. очікується зростання на 76 % або до 80 млрд дол. США. [10]. У рамках інституційної фінансової підтримки сільського господарства і сільських територій України було узгоджено до реалізації декілька перспективних стратегічних проектів, фінансування яких відбувається спільно з міжнародними організаціями (USAID): «Кредитні ресурси для сільськогосподарських виробників» (2016–2023 рр.), «Аграрний розвиток» (2018–2024 рр.), які орієнтовані на надання пільгових кре-

дитних ресурсів та досягнення продовольчої безпеки і сталого розвитку сільського господарства України [15].

Сучасні реалії внесли свої корективи та значно ускладнили завдання повного фінансового забезпечення розвитку галузі. Втрата фінансового потенціалу об'єктивно позначається й на рівні конкурентоспроможності національної економіки, аграрного сектору та її продукції. Вирішення проблемного та надзвичай актуального для вітчизняного агросектора питання фінансового забезпечення, зокрема, у частині імплементації програм і проектів сталого розвитку, може бути організовано за рахунок використання перспективних для вітчизняної практики гнучких фінансових інструментів (кредити, кредитні лінії, позики, грантова допомога, державні субсидії і субвенції тощо).

Гнучкість фінансових інструментів визначається їх високим рівнем адаптації до поточних макроекономічних та галузевих умов бізнесу і потреб фермерів (агropідприємств).

Основними економічними характеристиками флексических фінансових інструментів є: гнучкий графік погашення заборгованості; широкі можливості реструктуризації зобов'язань фермерів; більш низькі ціни і відсотки

Таблиця 1

Динаміка обсягів фінансового забезпечення розвитку агросектора економіки України, млн грн

Напрями фінансової підтримки	2015 р.	2017 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Фінансова підтримка АПК через здешевлення кредитів	300,0	300,0	300,0	127,2	1200,0
Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств	-	-	800,0	130,8	120,7
Фінансова підтримка розвитку та садівництва, виноградарства та ягідництва	-	-	299,3	400,0	512,2
Фінансова підтримка тваринництва	250,0	170,0	3500,0	1040,6	1609,6
Фінансування формування інтервенційного продовольчого фонду	1400,0	-	-	-	-
Фінансова підтримка лізингу	3,8	3,8	4,8	-	-
Часткова компенсація вартості с.-г. техніки			640,8	1456,6	991,3
Інші програми фінансової підтримки	30,6	4675,0	1003,1	1131,3	78,6

Джерело: складено автором за [6]

у порівнянні з ринковими; є менш ризикованими за рахунок державних гарантій; більш тісний зв'язок з клієнтами з боку фінансових установ; широке врахування галузевої специфіки та кон'юнктури аграрного ринку (видів агропродовольчих ринків); більш ефективне управління грошовими потоками агроформувань; додаткові можливості вирішення проблем розвитку агробізнесу та сталого розвитку сільських територій.

Можливі декілька варіантів гнучкості:

1) саморегульована гнучкість – у разі, коли виплати (розміри та строки) за користування фінансовими коштами залежать від стану ринку, у першу чергу від цінних коливань на продукцію сільського господарства;

2) гнучкість за вимогою – за запитом та індивідуальними потребами користувача фінансових коштів (фермерів) або фінансового посередника (донора фінансового забезпечення).

Гнучкі фінансові інструменти відрізняються від традиційного характеру фінансового кредитування варіативним графіком погашення боргованості, пролонгацією (реструктуризацією) боргових зобов'язань, корегуванням ставок у інтересах бізнес структури, яка приймає участь у реалізації завдань сталого розвитку сільського господарства і сільських територій.

Фінансовими посередниками у таких гнучких схемах фінансової підтримки сталого розвитку агросфери можуть виступати державні і приватні фінансові установи, комерційні банки, фінансові асоціації, спеціалізовані та гарантійні фонди, кооперативи, спеціалізовані фінансові інститути сталого розвитку, провайдери реалізації грантових європейських програм. При цьому, спектр гнучких фінансових продуктів для сільського господарства може бути розроблений окремо з урахуванням специфіки функціонування галузі та поставлених завдань її сталого розвитку.

У світовій практиці серед гнучких фінансових інструментів переважно розповсюдження отримали: середньострокові кредити на інвестиції (2-5 років), короткострокові кредити під оборотний капітал (до 12-24 міс), довгострокові кредити (5 років і більше), лізинг, спеціалізовані кредити під індивідуальні програми сталого розвитку, фінансові гарантії.

Дієвим гнучким фінансовим інструментом для реалізації програм сталого розвитку агробізнесу та сільських

територій є державні фінансові гарантії, якими у європейській практиці користується більше половини фінансових посередників. Державні гарантії є основою надання пільгових кредитів фермерам та укладення договорів на пільгових гнучких умовах. У якості індивідуальних гнучких фінансових інструментів ефективними можуть виявитись фінансові продукти, засновані на точці беззбитковості, які надаються фермерам у вигляді пільгового кредиту на оборотний капітал та забезпечують потенціал фінансової ліквідності.

Поєднання учасників спільного процесу фінансового забезпечення реалізації завдань сталого розвитку можливо на базі створення нових або існуючих інформаційно-консультаційних та аналітичних агроплатформ, серед яких широко відомими вже є KnowSDGs (база знань та інформації про цілі сталого розвитку), LinkedSDGs (інноваційна платформа інформаційної підтримки реалізації цілей сталого розвитку), UN DESA (інформаційна платформа департаменту ООН з соціально-економічних питань) та ін. Вимогою сьогодення постає створення національної цифрової платформи, у межах якої відбуватимуться процеси національного сприйняття ідей сталого розвитку та пошуку і реалізації механізмів їх імплементації у вітчизняну практику.

Висновки. Проведені дослідження показали, що реалізація цілей сталого розвитку сільського господарства і сільських територій у рамках глобальної світової концепції майбутнього існування суспільства потребує належного фінансового забезпечення та є пріоритетом інституційного механізму управління у європейському економічному просторі. Складні умови розвитку національної економіки України, зокрема, розвитку аграрної сфери, сьогодні потребують використання нестандартних механізмів фінансової підтримки, джерелом яких постають як державні, так і приватно-партнерські ресурси. Перспективними інструментами фінансового забезпечення реалізації цілей сталого розвитку вітчизняного аграрного сектору можуть стати гнучкі фінансові продукти (гранти, інвестиції, кредити, гарантії, позики), залучення яких відбувається на базі створення інформаційно-фінансових платформ. Бенефіціарами використання гнучких фінансових інструментів сталого розвитку сільського господарства постають всі учасники процесу, суспільство, аграрний сектор, національна економіка, теперішні та майбутні покоління.

Список використаних джерел:

1. Білоченко А.М. Теоретико-методологічні підходи до розробки інституціональної моделі фінансового забезпечення аграрного сектору. *Економіка АПК*. 2021. № 2. С. 92–98.
2. Бутко М.П., Колоша В.П., Мурашко М.І., Рассказов О.І. Інституціональні критерії впливу сучасних агроформувань України на рівень розвитку сільських територій. *Економіка АПК*. 2021. № 12. С. 15–25.
3. Власенко Т.А. Формування механізму управління стратегічними змінами підприємства. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2019. № 3. С. 25–32.
4. Гадзало Я. М., Лузан Ю. Я. Удосконалення державного управління розвитком аграрного сектору економіки та сільських територій України. *Економіка АПК*. 2020. № 11. С. 6–18.
5. Геєць В. М., Бородіна О. М., Прокопа І. В. Інклюзивність як напрям і візія сільського розвитку в Україні. *Економіка України*. 2021. № 11/708. С. 3–21.
6. Звіт про використання коштів державної підтримки аграрного сектору у 2021 р. URL: <https://minagro.gov.ua/pidtrimka> (дата звернення: 15.09.2022).
7. Крюкова І.О. Пріоритет розвитку інвестиційної діяльності в аграрному секторі України у контексті сучасних європейських тенденцій. *Інноваційна економіка*. 2021. № 1. С. 12–19.
8. Латинін М., Харченко Т. Результативність функціонування фінансово-кредитного механізму державного регулювання сталого розвитку аграрного сектору економіки України. *Науковий вісник: Державне управління*. 2021. № 3(9). С. 68–75.
9. Петруха С.В., Стахов Б.В. Сучасні виклики сталому розвитку аграрного сектору економіки України: теоретико-концептуальні аспекти. *Агросвіт*. 2020. № 8. С. 49–57.
10. Радченко О.Д. Фінансовий потенціал сталого розвитку аграрного сектору. *Економіка АПК*. 2019. № 1. С. 27–36.
11. Bastan M., Khorshid-Doust R., Sisi S., Ahmadvand A. Sustainable development of agriculture: A system dynamic model. *Kybernetes*, 2018. № 47. С. 142–162.

12. EIP-AGRI. Official website. URL: <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/>
13. Jedrzejczak-Gas J., Wyrwa J. Economic development of the European Union in the relation of sustainable development-taxonomic analysis. *Energies*. 2021. No. 14. P. 74–88.
14. Kalinowska B., Borawski P., Beldycka-Borawska A., Klepacki B., Perkowska A. and Rokicki T. Sustainable Development of Agriculture in Member States of the European Union. *Sustainability*. 2022. No. 14. P. 20–32.
15. Sokil O., Zhuk V., Vasa L. Integral assessment of the sustainable development of agriculture in Ukraine. *Economic Annals-XXI*. 2018. No. 3-4 (170). P. 15–26.
16. The European Agricultural Fund for Rural Development. Official website. URL: <https://www.fi-compass.eu/funds/eafrd> (дата звернення: 15.09.2022).
17. Horizon Europe. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en (дата звернення: 15.09.2022).
18. Ніценко В.С., Мазіна К.С., Цуканов О.Ю., Остапенко Р.М. Соціально-економічні імперативи розвитку України. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2017. № 4. С. 41–58.

References:

1. Bilochenko A.M. (2021) Teoretyko-metodolohichni pidkhody do rozrobky instytutsionalnoi modeli finansovoho zabezpechennia ahrarnoho sektoru [Theoretical and methodological approaches to the development of an institutional model of financial support of the agrarian sector]. *Ekonomika APK*, no. 2, pp. 92–98.
2. Butko M.P., Kolosha V.P., Murashko M.I., Rasskazov O.I. (2021) Instytutsionalni kryterii vplyvu suchasnykh ahroformuvan Ukrainy na riven rozvytku silskykh terytorii [Institutional criteria of influence of modern agricultural formations of Ukraine on the level of development of rural areas]. *Ekonomika APK*, no. 12, pp. 15–25.
3. Vlasenko T.A. (2019) Formuvannia mekhanizmu upravlinnia stratehichnymy zminamy pidpriemstva [Formation of the mechanism of management of strategic changes of the enterprise]. *Aktualni problemy innovatsiinoi ekonomiky*, no. 3, pp. 25–32.
4. Hadzalo Ya. M., Luzan Yu. Ya. (2020) Udoskonalennia derzhavnogo upravlinnia rozvytkom ahrarnoho sektoru ekonomiky ta silskykh terytoriy Ukrainy [Improvement of state management of the development of the agrarian sector of the economy and rural areas of Ukraine]. *Ekonomika APK*, no. 11, pp. 6–18.
5. Heiets V. M., Borodina O. M., Prokopa I. V. (2021) Inkluzyvniyst yak napriam i viziia silskoho rozvytku v Ukraini [Inclusiveness as a direction and vision of rural development in Ukraine. Ukraine economy]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 11/708, pp. 3–21.
6. Zvit pro vykorystannia koshtiv derzhavnoi pidtrymky ahrarnoho sektoru u 2021 r. [Report on the use of state support funds for the agricultural sector in 2021]. PwC. Available at: <https://minagro.gov.ua/pidtrimka> (accessed 15 September 2022).
7. Kriukova I.O. (2021) Priorytet rozvytku investytsiinoi diialnosti v ahrarnomu sektori Ukrainy u konteksti suchasnykh yevropeiskykh tendentsii [The priority of development of investment activities in the agricultural sector of Ukraine in the context of modern European trends]. *Innovatsiina ekonomika*, no. 1, pp. 12–19.
8. Latynin M., Kharchenko T. (2021) Rezultatyvnist funktsionuvannia finansovo-kredytnoho mekhanizmu derzhavnogo rehuliuвання staloho rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky Ukrainy [Effectiveness of the functioning of the financial and credit mechanism of the state regulation of sustainable development of the agrarian sector of the economy of Ukraine]. *Naukovyi visnyk: Derzhavne upravlinnia*, no. 3(9), pp. 68–75.
9. Petrukha S.V., Stakhov B.V. (2020) Suchasni vyklyky stalomu rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky ukrainy: teoretyko-kontseptualni aspekty [Modern challenges to the sustainable development of the agrarian sector of the Ukrainian economy: theoretical and conceptual aspects]. *Ahrosvit*, no. 8, pp. 49–57.
10. Radchenko O.D. (2019) Finansovyi potentsial staloho rozvytku ahrarnoho sektoru [Financial potential of sustainable development of the agricultural sector]. *Ekonomika APK*, no. 1, pp. 27–36.
11. Bastan M., Khorshid-Doust R., Sisi S., Ahmadvand A. (2018) Sustainable development of agriculture: A system dynamic model. *Kybernetes*, no. 47, pp. 142–162.
12. EIP-AGRI. Official website. Available at: <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/> (accessed 15 September 2022).
13. Jedrzejczak-Gas J., Wyrwa J. (2021) Economic development of the European Union in the relation of sustainable development-taxonomic analysis. *Energies*, no. 14, pp. 74–88.
14. Kalinowska B., Borawski P., Beldycka-Borawska A., Klepacki B., Perkowska A. and Rokicki T. (2022) Sustainable Development of Agriculture in Member States of the European Union. *Sustainability*, no. 14, pp. 20–32.
15. Sokil O., Zhuk V., Vasa L. (2018) Integral assessment of the sustainable development of agriculture in Ukraine. *Economic Annals-XXI*, no. 3-4 (170), pp. 15–26.
16. The European Agricultural Fund for Rural Development. Official website. Available at: <https://www.fi-compass.eu/funds/eafrd> (accessed 15 September 2022).
17. Horizon Europe. Available at: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en (accessed 15 September 2022).
18. Nitsenko V.S., Mazina K.S., Tsukanov O.Yu., Ostapenko R.M. (2017) Sotsialno-ekonomichni imperatyvy rozvytku Ukrainy [Socio-economic imperatives of the development of Ukraine]. *Visnyk KhNAU im. V.V. Dokuchaieva. Seriya «Ekonomichni nauky»*, no. 4, pp. 41–58.

FINANCIAL COMPONENT OF INSTITUTIONAL ENSURING THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE AGRICULTURAL SECTOR: NATIONAL AND EUROPEAN PRACTICE

Summary. The results of the research showed a tendency towards a significant increase in the volume of financial flows aimed at achieving the goals of sustainable development of agriculture and green areas in European countries. Three key areas of financial support for projects of sustainable development of agribusiness and rural (green) territories of the EU countries were identified: 1) program of sustainable food supply; 2) program of revitalization of agriculture and rural areas 3) food and natural resources. The sources of financial resources are the funds of the common agricultural budget within the framework of the SAP of the EU countries, and the funds involved in the framework of joint projects of private-partnership relations. The Horizon 2020 project was a powerful financial tool for implementing the dominant principles of sustainable agricultural development. Ukraine has significantly fewer financial opportunities to ensure the development of the agricultural sector. The share of State budget expenditures for financing the agricultural sector does not exceed 8%. The financial capabilities of Ukraine to ensure the development of the agricultural sector are significantly smaller. The share of State budget expenditures for financing the agricultural sector does not exceed 8%. The main directions of state financial support for the agricultural sector in recent years are: state support for the livestock industry; support for the development of hops, establishment of new gardens, vineyards, berry orchards; providing loans and making them cheaper; support for the development of farms; partial compensation of the cost of complex domestic agricultural machinery. The use of flexible financial instruments is a priority direction for improving the level of financial provision of institutional support for the sustainable development of the agricultural sector and rural areas of Ukraine. The main ones are: loans, credit lines, loans, grant aid, state subsidies and subventions, etc. State and private financial institutions, commercial banks, financial associations, specialized and guarantee funds, cooperatives, specialized financial institutes of sustainable development, providers of implementation of grant European programs can be financial intermediaries in such flexible schemes of financial support for the sustainable development of the agricultural sector. The combination of participants in the joint process of financial support for the implementation of sustainable development tasks should be on the basis of the creation of new or existing information-consulting and analytical agro-platforms.

Key words: institutional provision, sustainable development, financial support, financial instruments, agricultural sector, rural areas.